

Grovfoder til økologiske grise

Foto: Heidi Mai-Lis Andersen

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

NOVEMBER 2025

Foto: Karen Munk Nielsen

Grovfoder til grise

Dette hæfte samler erfaringer fra projektet ‘Grovfoder til grise – god økonomi og trivsel’ (Grovgris), som undersøgte bedste praksis i 26 besætninger,. Projektet blev gennemført i 2019 i samarbejde mellem Center for Frilandsdyr og SEGES Økologi Innovation med støtte fra Svineafgiftsfonden.

2. udgave er opdateret og udgivet i november 2025 af Innovationscenter for Økologisk Landbrug med støtte fra Promilleafgiftsfonden for Landbrug.

STØTTET AF
 Promilleafgiftsfonden for landbrug

Tekst

Marie Lund Buus
 Innovationscenter for Økologisk Landbrug

Rikke Thomsen
 Innovationscenter for Økologisk Landbrug

Kristian Knage-Drangsfeldt,
 SEGES Økologi Innovation

Toke Munk Schou
 SEGES Økologi Innovation

Layout

Janni Tilia Granger
 Innovationscenter for Økologisk Landbrug

INDHOLD

Grovfoder til grise1
 Forskellige typer grovfoder til grise2
 Ensilering og opbevaring af grovfoder i baller3
 Kvalitet af grovfoder til grise6
 Næringsstoffer og fordøjelighed8
 Forbrug af grovfoder til grise10
 Tildeling og udfodring af grovfoder til grise11
 Metoder til tildeling af grovfoder til grise12
 Metoder til udfodring af grovfoder til grise13
 Friskt græs som grovfoder til søer.14
 Grovfoder og dyrevelfærd.16
 Mere viden.18
 Gode råd fra praksis19
 Egne noter20

Grovfoder til grise

For økologiske grise og frilandsgrise er grovfoder en vigtig del af den daglige foderration. Mange producenter oplever, at det øger grisenes trivsel og påvirker grisenes adfærd positivt at tildele godt grovfoder.

Græs – friskt eller ensileret – er det mest udbredte grovfoder til økologiske grise, men derudover er det meget besætningspecifikt, hvilken type grovfoder, der bruges, og hvilke muligheder, bedriftens sædskifte giver.

”Grovfoder er en helt naturlig del af hverdagen – regel eller ej”. Det er fællesnævneren i svarene fra interview af frilands- og økologiske producenter af grise.

Formålet med hæftet er at inspirere landmænd og deres medarbejdere til at bruge grovfoder til grise samt optimere brugen af grovfoder på bedriften.

Hæftet tager udgangspunkt i producenternes erfaringer med grovfoder til grise. Der er lavet besøg og interview i 26 besætninger, hvor der er taget analyser af det grovfoder, de brugte på besøgstidspunktet.

Der kan skabes god økonomi i at tildele grovfoder til grise. Grovfoder kan reducere foderforbruget hos søerne kraftigt, mens det hos smågrise og slagtegrise giver forbedret dyrevelfærd ved at aktivere grisene og derved nedsætte risikoen for halebid.

PRODUCENTERNES UDSAGN OM GROVFODER TIL GRISE

- Organiser opgaven, så det bliver så nemt som muligt at fodre.
- Grovfoder giver grisene adspredelse og øger deres trivsel.
- Alle grise bør have adgang til grovfoder.
- For at aktivere grisene tildeler jeg grovfoder hver dag flere steder i stien.
- Grise er vilde med friskt græs.
- Det er dejligt at se grisene æde grovfoder.

- De drægtige søer bliver helt kåde, når vi kommer med ensilagen.
- De drægtige søer bliver mætte og er derfor mere rolige.
- De drægtige søer bruger meget tid på at æde grovfoder.

Grise vil gerne æde grovfoder. Foto: Marie Buus.

Forskellige typer grovfoder til grise

Hvilken grovfodertype, der passer til din besætning, afhænger af flere faktorer, f.eks. dyregruppens sammensætning, sædskifte og logistik på bedriften.

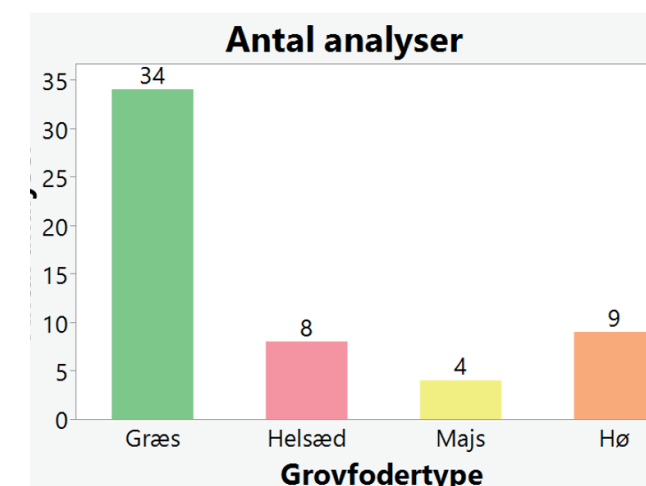
HVILKEN GROVFODERTYPE SKAL JEG VÆLGE TIL MIN BESÆTNING?

Der findes mange forskellige grovfodertyper. Valg af grovfodertype afhænger bl.a. af dyregruppe, sædskifte og logistik på bedriften. Derudover er det værd at overveje, om grovfoderet kan tildeles ude eller inde, i hæk, trug, på gulv eller på mark, samt om der kan udfodres med maskiner eller med håndkraft. Den hyppigst brugte grovfodertype er kløvergræsensilage. Se figur 1.

EKSEMPLER PÅ GODKENDTE GROVFODERTYPER

Friskt græs (afgræsning / høstet), kløvergræsensilage, hør, helsæd af majs, byg, ærter eller en blanding, grønkorn og rodfrugter. Fælles karakteristika for grovfoder er at de indeholder meget fiber og har en vis struktur som grisene kan manipulere.

Vær opmærksom på, at halm (inkl. frøgræshalm), brød, grønpiller og roepiller ikke er godkendt som grovfoder til økologisk produktion. Frøgræshalm er godkendt som grovfoder til produktion af frilandsgrise.

Figur 1: Antal grovfoderanalyser i projektet Grovgris fordelt på typer

PRODUCENTERNES ERFARINGER MED FORSKELLIGE TYPER GROVFODER

Andre erfaringer fra praksis kan gøre det nemmere at vælge, hvilken type grovfoder, der er den rigtige for dig. Herunder er nogle udvalgte erfaringer.

- Tørstofindholdet må ikke være for højt – grisene vil helst æde grovfoder med 25–30 % tørstof.
- Giv gerne grisene forskelligt grovfoder – det giver nyhedsværdi for grisene.
- Tænk markplan og sædskifte ind ved valg af grovfodertype så grovfoderproduktionen bidrager til at binde næringsstoffer.
- Grisene vil gerne æde det friske græs i foldene.

”
Jeg har gode erfaringer og resultater med at bruge fuldfoder til de drægtige søer. Det er helt klart bøvlet værd.

Ensilering og opbevaring af grovfoder i baller

Det kræver planlægning og rettidig omhu at producere ensilage af god kvalitet. Markplan, arbejdsgange, slættidspunkter, forvejrning og hurtig indpakning er afgørende.

Wrapballer er den mest anvendte type vintergrovfoder på grisebedrifter. Der er god grund til at være omhyggelig ved ensilering. Ensileringsprocessen har stor betydning for foderværdien og dyrenes foderoptagelse. Omkostningerne til ensilagen er den samme uanset hvilken ensilagekvalitet, man ender op med.

”

Når man alligevel skal give grisene ensilage, kan man jo ligeså godt lave noget ordentligt til dem.

Kvaliteten af ensilagen kan bedømmes ved at lugte og se på ensilagen. God ensilage lugter svagt syrligt og har en forholdsvis lys farve. Dårlig ensilage lugter som sure tæer, er ofte mørk i farven og har i nogen tilfælde svampevækst. Der bør ikke fodres med ensilage med svampevækst. Hvis der bruges forholdsvis store mængder ensilage, f.eks. til søerne, er det en god ide at få taget en analyse af ensilagen. Det vil give mulighed for at regne næringsstofferne i ensilagen med i foderplanen. Analysen kan tidligst tages seks til otte uger efter ensilering.

GRÆSENSILAGE

Slå græsset, så der er seks til otte cm stubbe. Vær opmærksom på, at maskinerne skal indstilles, så der ikke kommer jord med i afgrøden. Skårlæg om mor-

Tjek tørstofindholdet i afgrøden, før den presses i baller. Hvis der stadig kan vrides fugt af afgrøden, er tørstofindholdet ca. 20 - 30 %. Foto: Toke Munk.

genen, når duggen er væk. Ensilering af afgrøder, som er høstet før frøsætning giver bedre ensilage med højere proteinindhold, højere fordøjelighed og lavere fiberindhold end afgrøder, som er høstet efter frøsætning. Det modsatte er set ved ærtehelsæd. Ensileret kløvergræs har lavere indehold af fordøjelig

energi end friskt kløvergræs. Kløvergræsensilage har oftest en råproteinværdi på 20 - 24 % af tørstofindholdet og er godt energifoder til søer.

HELSEÆDSENSILAGE

Det er kornets udvikling, der bestemmer høsttidspunktet for helsæd. Kernerne skal være dejagtige, og der må gerne komme mælkehvidt saft ud af kernerne. Høsttidspunktet er typisk omkring fire uger efter, skridningen er begyndt. For ærter er høsttidspunktet ca. to uger efter afblomstring. Det er en god ide at snitte helsæden, da stænglerne ellers kan være lange og grove.

FORTØRRING

Hvor længe, afgrøden skal fortørres, afhænger af vejret. Det er her vigtigt at vurdere afgrøden på dagen og samtidig vurdere vejret: er det tørt, solrigt, regn eller overskyet, og hvad er temperaturen?

Begræns varmedannelse. Tjek ballerne for skader jævnlige og lap huller. Når en balle er åbnet, er der risiko for, at indholdet "tager varme". Sker det, skal du ryste op i ballen for at stoppe varmeproduktionen. Foto: Kristian Knage.

Grise foretrækker grovfoder, der er forholdsvis fugtigt - typisk med et tørstofindhold på 20 - 25 %. Mærk på græsset for at finde det optimale tidspunkt for netop dette parti. Se billede på forrige side. Tørringstiden varierer meget fra 1 til 18 timer efter slåning.

SNITLÆNGDE

Der er forskellige erfaringer mht., hvilken snitlængde, grise foretrækker. Det afhænger af dyregruppe, grovfodertype og tildelingsmetode og af, om der udfodres i grovfoderhæk eller ej. Det afhænger ligeledes af grovfoderhækkens udformning. De landmænd, som får grisene til at æde fuldfoder, snitter ensilagen i fuldfoderblander.

Der er flest landmænd, som ikke snitter ensilagen. Overvej, om afgrøden skal snittes eller ej. Jo kortere snitlængde, des nemmere komprimeres ensilagen, hvilket er med til at sikre en høj kvalitet.

Begræns adgang for gnavere, der kan beskadige plastikken. Lad ikke ballerne stå for tæt på bygninger. Lav mellemrum mellem ballerne, så en kat kan komme ind imellem og hjælpe med at holde gnavere væk. Foto: Toke Munk.

Kort snitlængde gør det lettere at skille ensilagen ad. En kort snitlængde øger desuden fordøjeligheden af protein og energi i ensilagen.

Ballerne skal trykkes hårdt sammen ved ensilering. Jo mere, plantematerialet kan presses sammen og luften kan presses ud, des bedre forløber fermenteringen. Start indpakningen senest to timer efter presning. Indpakningen bør ske på den plads, hvor ballerne skal stå. Brug strækplast af god kvalitet. Vær omhyggelig med at få emballeret helt lufttæt og spar ikke på antallet af lag plastik ved wrapning. Det er en god ide at sætte wrapballerne på sand, da platen ikke så let går i stykker, og da gnavere ikke er så vilde med løst sand. Overdæk evt. ballerne med net mod fugle.

PRODUCENTERNES ERFARINGER MED ENSILERING OG OPBEVARING AF BALLER

- At få lavet en god ensilage kræver rettidig omhu.
- Se og mærk altid på afgrøden for at vurdere høsttidspunktet. Efter slåning - mærk hvornår afgrøden skal presses. Det varierer meget alt efter vejret.
- Pak/wrap ballerne der, hvor de skal opbevares, for at undgå skader.
- Sæt ballerne lidt fra hinanden, så der kan gå katte ind mellem ballerne - det mindsker risikoen for, at mus og rotter skader ballerne.

Rundballer står bedst på endefladerne, da der her er flest lag plast. Mælkesyrebakterier bruger sukkeret i afgrøden til at skabe syre, så pH-værdien sænkes, og afgrøden dermed konserveres. Derved kan afgrøden holde sig i en længere periode forudsat, at ballerne ikke bliver beskadiget og tilføres ilt. Foto: Toke Munk.

Kvalitet af grovfoder til grise

Typen og kvaliteten af grovfoder har betydning for grisenes ædelyst. Stil derfor krav til kvaliteten af grovfoderen, uanset om det er egen produktion eller indkøbt.

Indenfor kvægproduktion er grovfoder en selvstændig disciplin. Der arrangeres grovfoderekursioner, foretages græsmålinger og slættidspunkter følges nøje. Den viden kan producenter af grise også have glæde af. Læs mere på Landbrugsinfo.dk.

Begynd med at sikre kvaliteten. Derefter kan der udvikles og eksperimenteres med typer, så der opnås det produkt, der passer til den enkelte bedrift. Kvaliteten afhænger af en række faktorer i forbindelse med produktionen, og resultatet kan fastlægges ved en analyse.

KVALITETSKRITERIER VED ANALYSE

En række analysetal viser, hvorvidt det er lykkedes at producere en god kvalitet. I dette afsnit er klassiske analyseværdier omtalt med græsensilage som eksempel.

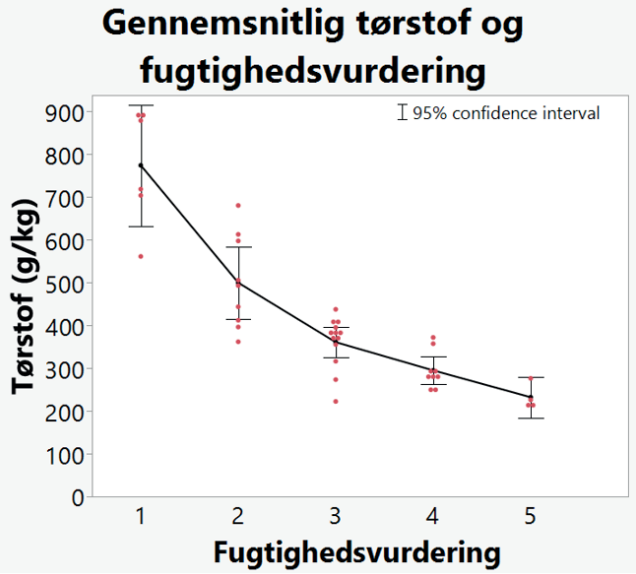
TØRSTOFPROCENT

Grise foretrækker grovfoder, der er forholdsvis fugtigt - typisk med et tørstofindhold på 20-25 %.

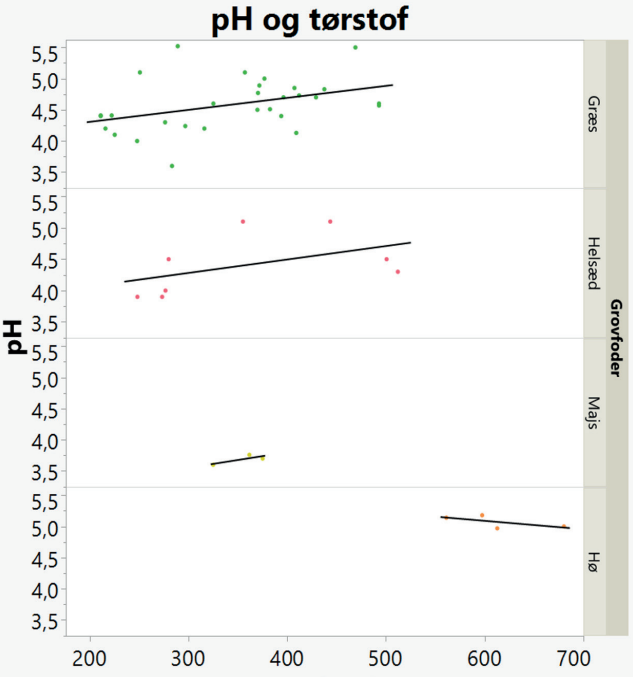
Figur 2 viser, at den praktiske vurdering ved at mærke og vride grovfoderet er i god overensstemmelse med den reelle tørstofprocent.

pH

pH på ca. 4 viser, at fermenteringsprocessen er forløbet optimalt. I figur 3 ses tørstofindholdet i forhold til pH i de indsamlede analyser. Grafen viser, at der er fin sammenhæng mellem tørstofindholdet og den manuelle fugtighedsvurdering for grovfoder.

Figur 2 viser pH i forhold til tørstof. Det er kun halvdelen af de indsamlede analyser i Grovgris, der kommer fra velensileret grovfoder, dvs. har en pH under 4,5.

Figur 3 viser tørstofindholdet fra analyseresultater sammenlignet med grovfoderets fugtighedsvurdering ved manuel vridning i hænderne.

MÆLKESYREINDHOLD

Mælkesyreindholdet bør være ca. 5 %. Det viser, at fermenteringsprocessen er forløbet godt, hvilket sikrer god konservering.

EDDIKESYREINDHOLD

Eddikesyreindhold bør være ca. 1 %. Det er endnu et tegn på en god fermenteringsproces, hvilket sikrer god konservering.

SMØRSYREINDHOLD

Smørsyreindholdet skal være så lavt som muligt og under 0,1 % af tørstofindholdet. Det er en detailoplysning om fermenteringsprocessens forløb. Et højt indhold er et tegn på uønsket forekomst af anaerobe bakterier.

AMMONIAKINDHOLD

Ammoniakindholdet skal være så lavt som muligt og under 8 %. Det viser i hvor høj grad, proteinet er nedbrudt, hvilket er uønsket.

ETHANOLININDHOLD

Ethanolindholdet skal være under 1 % af tørstofindholdet. Det er endnu en detailoplysning om fermenteringsprocessens forløb. Et højt indhold medfører tab af energi.

GÆRSVAMPE

Gærsvampeindholdet skal være under 100.000 pr. gram frisk ensilage. For højt indhold giver uønsket varmedannelse.

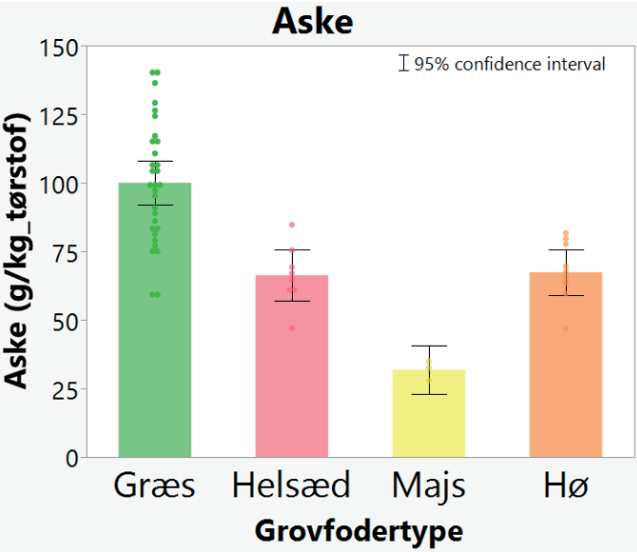
SKIMMELSVAMPE

Indholdet af skimmelsvampe skal helst være 0 og maks. 5.000 pr. gram ensilage. For højt indhold kan medføre toxforgiftning ved udfodring.

SMUDSGRAD

Smudsgraden viser graden af hygiejne. Der er et naturligt askeindhold på 80-90 g pr. kg tørstof (afhængigt af grovfodertype). Et højere askeindhold er et tegn på, at der er jord eller sand iblandet ensilagen. I figur 4 ses askeindholdet i grovfoderanalyserne fra Grovgris.

Vær opmærksom på at værdierne gælder for græsensilage, og at værdierne derved kan have et andet niveau, hvis der er tale om andre typer ensilage.

Figur 4: Det gennemsnitlige askeindhold for fire typer grovfoder.

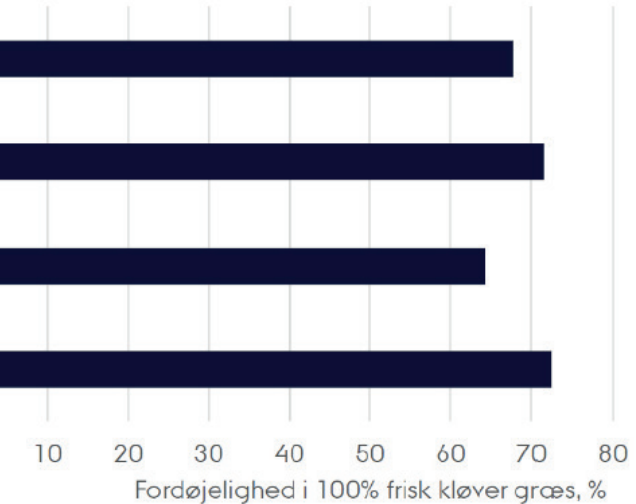
Næringsstoffer og fordøjelighed

Potentialet for at erstatte tørfoder med grovfoder er betydeligt større hos søer end hos smågrise og slagtegrise. Det skyldes bl.a., at grisenes evne til at fordøje fibre øges med grisenes alder og vægt.

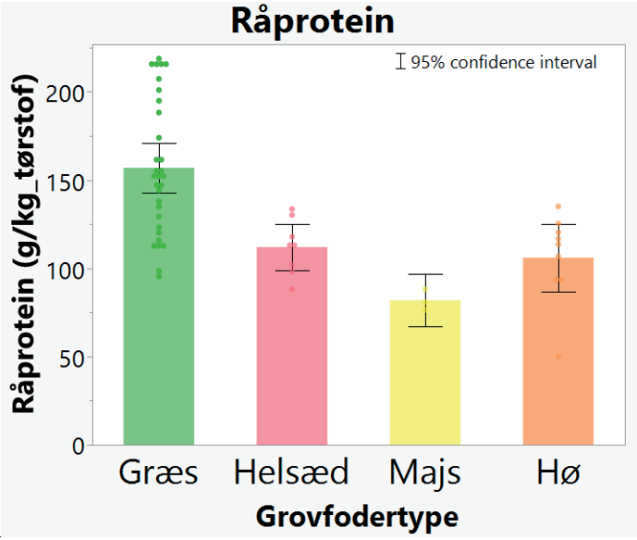
Den øgede fordøjelsesevne hos søer skyldes, at de har en mere udviklet fordøjelseskanal med en større kapacitet til at nedbryde vanskeligt omsættelige fibre, kombineret med en langsommere passage gennem tarmen. Tidligere regnede man med, at fordøjeligheden af protein og energi i ensilage lå på henholdsvis 50% og 70%, men lidt lavere i friskt græs. Nye forsøg har vist, at søer fordøjer protein og energi i frisk græs med ca. 70% (se Figur 5).

PROTEIN

Proteinindholdet i foder aftager med planternes udviklingstrin. Bælgplanter har generelt et højere proteinindhold end græsser pga. evnen til at fikserer N. Grovfoders aminosyresammensætning er relativt upåvirkelig i forhold til høsttidspunkt og tørstof. Der er mest protein i græsset om efteråret.

Figur 5: Fordøjelighed af friskt kløvergræs. Maria Eskildsen, projekt EFFORT.

Figur 6: Grovfoderanalyser fra projektet Grovgris viste, at indholdet af råprotein er meget varierende. Hvis proteinet skal medregnes i foderrationen, er det vigtigt at få taget analyser af grovfoderet.

MINERALER

Mineralindholdet reduceres generelt med planternes udviklingstrin. Et højt mineralindhold i planten betyder dog ikke nødvendigvis, at mineralerne er tilgængelige for grisene. Derfor skal tørfoderet primært dække grisenes mineralbehov, også selvom de æder store mængder grovfoder. Er der mangel på S og P i grovfoderet kan det reducere nedbrydningen af fibre.

VITAMINER

Friskt græs kan have et vitaminindhold på op til 100-200 mg/kg tørstof. Ensilerede og tørrede produkter indeholder derimod typisk 50-80 % af vitaminindholdet. Friskt græs vil kunne dække søers basale behov for vitamin A og E, hvis de æder 2-2,5 kg ts/dag.

TARMSUNDHED

Grovfoder kan have en positiv effekt på grisens tarmsundhed. Fibrene i grovfoder stimulerer den mikrobielle omsætning og aktivitet i mave-tarmsystemet, ligesom den stimulerer mave-tarmkanalens udvikling. Det giver en øget vægt af tarmkanalen ved indtagelse af grovfoder.

Den mikrobielle omsætning og aktivitet anses for at være positiv for dyrenes modstandsdygtighed over for bakterielle infektioner og parasitter. Grovfoder med let nedbrydelige fibre kan reducere tarmparasitternes antal betragteligt, hvorimod fiberrigt, svært nedbrydeligt grovfoder kan forstærke infektionsgraden af tarmparasitter.

Sundt grovfoder giver sunde grise. Foto: Linda Rosager Duve.

Forbrug af grovfoder til grise

Grisenes forbrug af grovfoder ændrer sig efter dyrets alder og afhænger desuden af mulighederne for at tilbyde græsning eller fuldfoder på den enkelte bedrift.

Smågrise er generelt meget interesserede i grovfoder og kan optage mellem 200 og 500 g grovfoder pr gris pr dag. Slagtegrise er især meget glade for grovfoder fra ca. 30 til 80 kg, hvor de kan æde mellem 1-2 kg pr. gris/dag. En drægtig so kan æde 6-12 kg grovfoder om dagen.

I projektet Grovgris er der stor forskel på forbruget af grovfoder pr. gris hos de interviewede producenter. Den store spredning i grovfoderindtag hos producenterne er påvirket af management herunder adgang til grovfoderet, hvilke grovfodertyper grisene er fodret med og om det er fuldfoder – altså om kraftfoderet er medregnet.

De fleste bedrifter udnytter græsset på marken som grovfoder. Søerne vil gerne græsse og kan æde op til 12 kg frisk græs pr. dag. Ved græsning på kløvergræs bliver kløverblade ædt først og det mere fiberholdige græs ædt senere. Nogle bedrifter fodrer de drægtige søer med fuldfoder, hvor søerne kan æde mellem 7-8 kg foder om dagen.

Foto: Kristian Knage_Drangsfieldt

Tildeling og udfodring af grovfoder til grise

Udfodring af grovfoder kan ske på forskellige måder. Udfodringsmetoden vil ofte være bestemt af, om grisene går ude eller er på stald. Grovfoder kan tildeles både ude og inde.

Valg af udfodringssted afgøres af staldens udformning, veje og pladsforhold. Dem, der tildeler grovfoder inde, tildeler enten i grovfoderhæk, på et rent sted på det faste gulv eller i dybstrøelsen.

I udearealet tildeles grovfoder i grovfoderhæk med opsamlingsbakke, både af hensyn til hygiejnen af det grovfoder, som grisene trækker ud af hækken, og af hensyn til gyllesystemet, som ofte ikke er beregnet til at kunne klare at modtage en større mængde grovfoder. Nogle producenter udfodrer en gang dagligt, mens andre udfodrer to gange om dagen.

PRODUCENTERNES ERFARINGER

- Tildel grovfoder hver dag – det er vigtigt, at det er friskt.

- Gør det til en rar opgave at give grovfoder – afse tid til at iagttage grisenes adfærd, når de æder for at vurdere grisenes velfærd, grovfoderkvalitet og tildelingsmetode.
- Benyt udfodringen af grovfoder som en mulighed til at tilse grisene – grisene kommer, når der tildeles grovfoder.
- Tildel grovfoder hvor der er fast gulv, så der ikke havner en masse grovfoder i gyllekanalen.
- Brug minibigballer hvis du udfodrer manuelt – de er lettere at skille ad end rundballer.
- Det skal være så let som muligt – undgå tungt manuelt arbejde.
- Grisene skal æde op en gang i døgnet – det minimerer behovet for rengøring.
- Tilrettelæg udfodring efter grisenes aktive perioder – det reducerer risikoen for halebid.

Foto: Linda Rosager Duve.

Metoder til tildeling af grovfoder til grise

Foto: Marie Buus

Foto: Marie Buus

Foto: Marie Buus

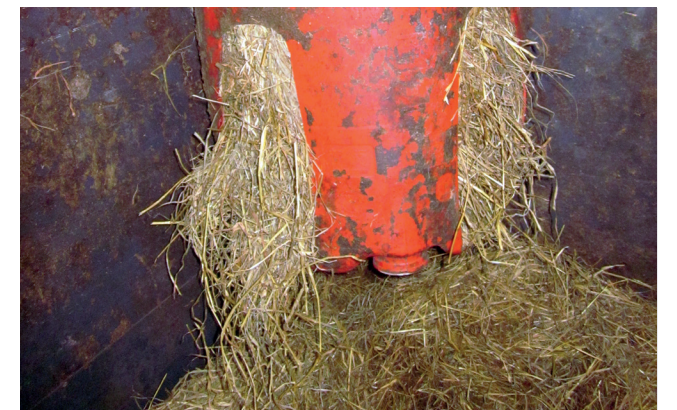

Foto: Marie Buus

Foto: Marie Buus

Foto: Kristian Knage-Drangsfeldt

Foto: Kristian Knage-Drangsfeldt

Foto: Kristian Knage-Drangsfeldt

Metoder til udfodring af grovfoder til grise

Foto: Marie Buus

Foto: Marie Buus

Foto: Marie Buus

Foto: Marie Buus

Friskt græs som grovfoder til søer

Græsmarkens vækst varierer meget i løbet af året, hvilket betyder, at der er store ud-sving i produktionen dagligt, månedligt og mellem år.

Der er en lang græsningssæson i Danmark, og på en almindelig kløvergræsmark kan der laves ca. 7.500 kg tørstof / ha. En dygtig driftsleder, der forstår at udnytte græsvæksten over sæsonen, kan spare en hel del foder. Det kræver dog, at der dagligt føres tilsyn med markerne, og at dyrenes kraftfoder justeres løbende. Søer kan æde op til 12 kg frisk græs om dagen.

ETABLERING OG PASNING AF GRÆSMARKEN

De særlige krav til grisemarker er, at de første grise allerede i februar flyttes over til en ny mark. På det tidspunkt er det vigtigt, at der er et godt græsdække, da græssets vækst først rigtig går i gang fra midt i april til først i maj. For at få det bedst mulige græsdække, bør græsset etableres som dæksæd for grønkorn eller helsæd. Herved har græsset en lang etableringsperiode. Ofte vil det være muligt på disse marker at tage et slæt i september og evt. et i oktober eller at pudse marken af.

AFGRÆSNINGSSTRATEGIER

Det er vigtigt at have en afgræsningsstrategi for at få mest muligt ud af det græs, der er på markerne. Græsset er en ressource, som søerne især kan optage meget protein og energi samt andre næringsstoffer fra.

AFGRÆSNING AF DRÆGTIGHEDSFOLDENE

For at få søerne til at optage mest muligt græs, er det vigtigt at holde igen med kraftfoderet og sørge for, at der er mere end rigeligt med ædepladser, når foderet udfodres.

De fleste producenter har de drægtige søer i stabile grupper, og folden har samme størrelse hele året. Hvis det er tilfældet, er det vigtigt at være opmærksom på, om grisene kan holde græsset på marken nede. Kan de ikke det, er det vigtigt at få pudset marken af for at sikre en god genvækst.

Foto: Karen Munk Nielsen

En anden strategi kan være at lave drægtighedsmarkerne i halv størrelse og tage slæt på den ene halvdel. Derefter flyttes søerne over på marken, hvor der er blevet taget slæt. Seks uger efter kan der tages slæt på den mark, søerne har forladt.

AFGRÆSNING AF FAREFOLDE

For at få de diegivende søer til at æde store mængder græs, skal de være vant til at æde store mængder grovfoder i drægtighedsperioden. Derudover skal der skæres ned på diegivningsfoderet.

De fleste har diegivende søer i enkeltfolde. Hvis der lægges den rigtige strategi, er det muligt at tage et par slæt på foldene og have et godt græsdække, der ikke er gået i blomst.

Det er muligt at bruge halvdelen (minimum 300 m²) af folden, når græsset er kommet ordentligt i vækst, og derved tage slæt på den halvdel, hvor soen ikke går. Hvis græsset går i blomst i nogle folde, bør foldene pudses af inden der kommer nye søer på for at sikre, friske skud og god genvækst, så søerne har mulighed for at indtage store mængder græs.

Foto: Linda Rosager Duve.

PRODUCENTERNES ERFARINGER

- ”Jeg slår græsset i foldene, så det er lækkert og friskt for grisene. Grisene vil helst æde lavt, fint græs”.
- ”Det er ok at tildele ensilage, men jeg vil allerhelst bruge tid på at afpudse sofoldene af, så søerne kan æde så meget friskt græs som muligt direkte fra marken. Det er billige foderenheder og nemt”.
- ”Hvis vi har søerne på mindre græsarealer, kan de bedre holde græsset fint og friskt”.
- ”I sommers kunne vi i nogle farefolde nøjes med at tildele 1 kg kraftfoder pr. so, hvis græsset var friskt og lækkert”.

Grovfoder og dyrevelfærd

Græsmarkens vækst varierer meget i løbet af året, hvilket betyder, at der er store udsving i produktionen dagligt, månedligt og mellem år.

GROVFODER GIVER GOD VELFÆRD

Grovfoder har flere fordele til gavn for grisenes velfærd. Først og fremmest imødekommer grovfoderet grisenes behov for at udføre rodeadfærd. Dette ses ved, at grovfoder øger grisenes tid brugt på æde- og fødesøgningsadfærd. Grovfoder har lav energikoncentration og højt fiberindhold og giver fylde i maven. Dermed får grisene en god mæthedsfølelse. Grisenes mulighed for at udføre højt motiveret fødesøgningsadfærd i kombination med bedre mæthedsfølelse resulterer i mindre aggression mellem grisene og mindre manipulering af staldinventar samt oral adfærd rettet imod stiefæller. Den lavere forekomst af uønsket adfærd ved tildeling af grovfoder gør, at der forekommer færre rifter og sår på hale, ører og krop.

HALEBID OG GROVFODER

Grovfoder kan som nævnt have en forebyggende effekt på uønsket adfærd herunder halebid. Det har flere producenter gode erfaringer med, ligesom de har erfaret, at grovfoder kan benyttes til helt at

stoppe et udbrud af halebid.

Grovfoder skal være frisk og tildeles hver dag. Det er vigtigt at tildele grovfoder i grisenes aktive periode; dvs. morgen og/eller sen eftermiddag, så der er flest mulige grise, der får glæde af det. Skift mellem forskellige typer af grovfoder giver nyhedsværdi, som er effektiv ved begyndende halebid. Tildeling af grovfoder flere steder i stien er en god måde at forebygge halebid på. Det kan være flere steder inde, ude eller begge dele. I grovfoderhække, på gulv eller begge steder. Det er vigtigt at grovfoderet er frisk og ikke bliver svinet til af gødning. Der er forskellige erfaringer angående tildeling i grovfoderhække eller ej, men ens for dem alle er, at grisenes adgang til grovfoderet ikke må være begrænset. En del har gode erfaringer med, at alle grisene har adgang til grovfoderet på én gang, hvorfor grovfoderet tildeles på underlaget. Det kan dog kun lade sig gøre i stier med forholdsvis små hold.

Grise med krølle på halen. Grovfoder har en positiv effekt på grisenes velfærd. Foto: Marie Buus.

**EKSEMPLER PÅ TILDELINGSSTRATEGIER HOS
PRODUCENTER**

“Jeg tildeler grovfoder to gange om dagen. Det gør, at det hele tiden er friskt, og jeg tror, at grisene interesserer sig mere for det. Jeg synes, det er vigtigt, at alle grise kan æde grovfoder på én gang. Derfor giver jeg grovfoder på det faste gulv i indearealet. Grisene holder altid gulvet rent der. Jeg tildeler en mængde grovfoder, så grisene kan æde op. Når jeg alligevel er i stierne for at tildele grovfoder, tjekker jeg bl.a. grisene for hængende haler”.

“Jeg mener helt klart, at tildeling af grovfoder inde har hjulpet på forekomsten af halebid sammenlignet med, da jeg tildelte grovfoder i høhække på udearealet. Nu tildeler jeg grovfoder én gang om dagen ved at smide en bunke på det faste, rene gulv. Alle grisene kommer, når der bliver tildelt grovfoder, og alle grise kan æde samtidig. Jeg sørger for, at grovfoderet ædes op i løbet af dagen, så nyhedsværdien bevares. Tidligere fyldte jeg høhækkene på udearealet efter behov, men her var ensilagen ikke helt så tilgængelig og interessant som nu”.

“Jeg har ekstra stort fokus på tildeling af grovfoder 6-12 uger efter fravænning, da det er i det tidsrum jeg har udfordringer med halebid. Min erfaring er, at det er bedst at bruge vådt grovfoder – det vil grisene helst have. I den periode skal der være adgang til grovfoder hele tiden, og det skal være let at komme til for grisene. Ca. 12 uger efter fravænning er grisene ikke så interesserede i grovfoder mere. Det er vigtigt at have en plan for, hvad der skal sættes

i værk, når halebid hos en gris opdages. I en sådan plan er grovfoder et vigtigt værktøj, som sikrer god beskæftigelse for grisene”.

**PRODUCENTERNES UDSAGN OM GROVFODER
OG DYREVELFÆRD**

- “Grovfoder må ikke være en begrænset ressource”.
- “Det giver bedre dyrevelfærd og færre halebid at give grovfoder”.
- “Udfodring skal tilrettelægges efter grisenes aktive perioder – det reducerer risikoen for halebid”.
- “Det giver masser af aktivitet at tildele grovfoder og har tydeligvis en værdi for grisene – de vil gerne have det og kommer, når de hører trillebøren komme”.
- “Vi synes, at vi er et skridt foran på velfærd ved at tildele så meget grovfoder som muligt til vores drægtige søer”.
- “Søerne får noget ud af grovfoderet. Det er billige FE og giver velvære og ro blandt søerne. De vil rigtig gerne have det”.
- “Ved halebid skal man sætte alt i værk, der kan aktivere grisene”.

Foto: Karen Munk Nielsen

Mere viden om grovfoder til grise

Græsmarkens vækst varierer meget i løbet af året, hvilket betyder, at der er store ud-sving i produktionen dagligt, månedligt og mellem år.

PRODUCENTERNES ØNSKER TIL MERE VIDEN

- Hvad afgør grisenes ædelyst til grovfoder?
- Hvordan kan proteinindholdet i grovfoder tilpasses foderplanen?
- Hvad er fordøjeligheden af forskellige typer grovfoder?
- Hvilke strategier anbefales til at hæve kødprocenten vha. grovfoder?
- Hvilke typer grovfoder der er bedst til forskellige dyregrupper?
- Hvordan kan grovfoder bruges aktivt mod halebid?
- Hvilke grovfodertyper er de bedste til årstiden?
- Hvilke sideeffekter får grisene fra de mikroorganismer, der er i ensilagen?
- Hvordan laves den bedste sæsonfoderplan, der tager hensyn til årstid og græsudbud på marken?
- Hvad er fordøjeligheden af grovfoder til smågrise, slagtegrise og søer?

- Ved hvilken alder kan man se grovfoder som fodermiddel og ikke kun som beskæftigelse?
- Hvilke bakteriefloraer skal grisen have i maven for at kunne optage mest muligt grovfoder?
- Hvordan vælges de bedste græsblandinger i forhold til udbytte, tørkeresistens, slidstyrke og robusthed?
- Hvordan styres græsmarken optimalt mht. fosforudnyttelse, miljøregnskab og klima?
- Hvordan udfodres bedst i faremarken?
- Hvad er tilvænningsstiderne til forskellige grovfodermidler.
- Hvilke opmærksomhedspunkter er der ved næringsstofanalyse og NIR analyse til grise.

Foto: Karen Munk Nielsen.

Gode råd fra praksis

Herunder har vi samlet de bedste råd fra praksis vedrørende produktion og tildeling af grovfoder til grise på baggrund af indsamling af erfaringer fra producenter.

- Grise vil gerne æde grovfoder.
- Tildel grovfoder ofte – det er vigtigt, det er friskt.
- Tørstofindholdet må ikke være for højt – grisene vil helst æde ensilage med 25 – 30 % tørstof.
- Lav ensilage af god kvalitet – kræver viden og rettidig omhu.
- Organiser opgaven med grovfoder – jo mere overkommelig, des større arbejdsglæde.
- Brug grovfoder aktivt til at påvirke grisenes adfærd – udnyt grisenes aktive perioder.
- Det giver bedre dyrevelfærd og færre halebid at give grovfoder.
- Afse tid til at iagttage grisenes adfærd – det giver arbejdsglæde.
- Tildeling af grovfoder gør det nemt og hurtigt at føre tilsyn.
- Giv gerne grisene forskelligt grovfoder, så det har nyhedsværdi for grisene.
- Grise vil gerne æde friskt græs.
- Slå græsset i foldene, så det er ensartet og friskt for grisene. Grisene vil helst æde lavt fint græs. Det er billige foderenheder og nemt.
- Søerne er mere rolige og føler større mæthed, når de får grovfoder.
- Søer kan æde store mængder grovfoder – op til 6 – 12 kg pr. dag.
- Lav analyser af grovfoderet, så det kan indgå i foderplanen.

Egne noter

Foto: Jesper Truelsen.

